

Miért így vagyok keresztény?

A keresztény egység hete alkalmából januárban a *Tablet* cikksorozatot indított a keresztény egyházakról. Nyolc keresztény egyház egy-egy kiemelkedő személyisége vallott hitéről, egyházáról, három kérdés köré csoportosítva válaszáat: Hogyan lett ennek az egyháznak tagjává? Miben látja egyházának sajátos értékeit? Hogyan látja ma az ökumenizmus helyzetét?

1. *Miért vagyok kvéker?* G. Priestland, akit szerte Angliában jól ismernek írásából és rádiós adásaiból, így válaszol: A „Barátok” Vallásos Társaságát titokzatos múzeumi tárgynak tartja a legtöbb ember. Nemcsak azért, mert viszonylag kicsiny a számuk (Angliában 20 000), hanem azért is, mert kerülnek minden formaságot: nincs kvéker liturgia és hitvallás, papság és hierarchia, csak a csend szenvedélyes keresése. „A Szentlélek mégis akarhatott velünk valamit, hogy a 17. század ismeretlen szektái közül mi maradtunk fenn.” Az első kvéker gyülekezetek az apostoli egyházat akarták helyreállítani: elutasították a papságot, a szentségeket, és — a többi protestánsokkal ellentétben — a Biblia elsődleges szerepét is. „Lényegében laikus szerzet vagyunk a nagy egyházon belül. Istentiszteletünk közös kontemplációból áll, a csendet csak néha töri meg szó vagy ének.”

Leírja saját életútját is. Több évtizedes depresszióból segítette ki egy pszichiáter, megértette vele a bűnbocsánat és az erőszakmentesség jelentőségét. (Alapítójuk, George Fox az depresszióból felgyógyulva hozta létre közösségét.) Ma is főleg ez vonzza: a pacifizmus, a közvetlen (a papság szerepét kizáró) felelősség az egyházért és a csend.

2. *Miért vagyok anglikán?* J. Lawrence válaszában utal rá, hogy megfigyelőként részt vett a II. Vatikáni zsinaton. A kérdésre másként felelt volna a Zsinat előtt, mint most. Akkor sok előítélet, de jogos kritika is élt benne a katolikus egyházzal szemben. A katolikusok (az evangélikusokkal és a reformátusokkal együtt) hamis fogalmat alakítottak ki az egyházi tekintélyről. Az anglikán egyházból viszont hiányzik az igazi tekintély. A Zsinat választ adott legtöbb kérdésére, és az anglikánok számára is elfogadható tanítást dolgozott ki. „Manapság a hitem azonos sok katolikuséval. Miért nem leszek mégis katolikus? Mert hiszek abban, hogy már katolikus vagyok abban az értelemben, hogy az Anglikán Közösség is tagja az egy, szent és katolikus Egyháznak. Az egy és oszthatatlan Egyház mindnyájunk anyja. Ebben mindegyikünknek vannak sajátos adományai, amelyeket az elkülönültségben őriznünk kell, mindaddig, amíg mindnyájan el nem fogadhatjuk ezeket az egységben.” Az anglikán közösség sajátos értéke az, hogy tudja: „a helyes értelemben vett protestantizmus és a helyes értelemben vett katolicizmus — ugyanannak az éremnek két oldalán helyezkedik el.”

3. *Miért vagyok metodista?* G. Rupp, a cambridge-i egyetem professzora „életének minden áldását” a metodistákon keresztül kapta. „Mi vagyunk az Egyház Hamupipőkéje... de éppen visszaszorított és jelentéktelen helyzetünk miatt kevésbé kötődünk hozzá a világ hatalmaihoz.” Az ige hirdetés áll változatlanul istentiszteletük középpontjában: ez az olvasmányokból és himnuszokból összeállított „szendvics”, „himbunger”. Újabban azonban egyre fontosabb helyet kap az Eukarisztia is. Elidegenítően hat rá a katolikus egyház bürokratizmusa és túlzott centralizmusa, de hozzáteszi: „minden valóságos egyháztól elválaszt-

hatatlan a hibák fájdalmas megtapasztalása". Az ökumenikus mozgalom elszánt hívének („ökumániákusnak") mondja magát: az anglikánoknál közelebb érzi magához a katolikus egyházat. „A szorosabb egységet keresem, ezért imádkozom, s remélem, hogy meg is találom, a saját egyházamban az egyházzammal; s létrejön végül az egység a nagy keresztény közösséggel, amely mindnyájunk anyja. Nem gondolom ugyanis, hogy a methodista egyház örökké fenn fog maradni."

4. *Miért vagyok baptista?* E. Robertson londoni lelkész fiatal korában csatlakozott a közösséghez, elsősorban hitük szabadsága és józansága miatt, s azért, mert az emberinél hitelesebb tekintélyre vágyott. Ezt a Bibliában találta meg. „Tanításuk nyomán Jézus Krisztust megváltómnak fogadtam el, s ez olyan kapcsolatba hozott Istennel, amilyen az édesapa viszonya fiához." Elsősorban a felnőttkorban, tudatosan megtérők keresztsége, a vízben való alámerítés vonzza, és a hívők közössége, akik egyek „az Úrvacsora misztikus élményében és a világ szolgálatában". „A hívek egyetemes papságát valljuk, a lelkész is egy-tagja a közösségnek, aki csupán funkcióiban különbözik a többiektől." Jelzi azt is, hogy a Biblia központi szerepe könnyen fundamentalizmushoz, egyes kiragadott szentírási részletek önkényes értelmezéséhez vezet a közösségben. Fájlalja, hogy a Biblia mögött háttérbe szorult az Eukarisztia. „A középkori latin mise elleni protestáns reakció jelentősen meggyöngítette az Eukarisztia szerepét, és az igehirdetést állította a középpontba. Az utóbbi években azonban legalább részben túljutottunk ezen a tévedésen, s helyreállítottuk a szó és a szentség központi jelentőségét."

Megvallja személyes vonzalmát a katolikus egyházhoz. „A baptisták talán azért olyan hevesen katolikusellenesek néha, mert nagyon közel állnak hozzájuk. Mindketten hiszünk a szentségek erejében — de mi inkább a keresztséget hangsúlyozzuk, ők pedig az Eukarisztiát." Bírálja is a katolikus egyházat: sértőnek érzi a papságra kötelező cölibátust, mivel a családi életforma leértékelését látja benne, s nehezen tudná elfogadni a pápai tévedhetetlenséget. Hozzáteszi azonban: a Focolare mozgalom tagjai között egészen otthon érzi magát, minden megválaszolatlan kérdése ellenére is.

5. *Miért vagyok presbiteriánus?* D. Duncan, a Skót Egyház lelkésze először leszögezi, hogy a Skót Presbiteriánus Egyház gyökereiben különbözik a többi presbiteriánus egyházaktól. Azok (mint a hajdani Angol Presbiteriánus Egyház) a nonkonformista, a hivatalos (anglikán) egyházakkal szemben álló szabadegyházakból nőttek ki. A Skót Presbiteriánus Egyház viszont alkotmányos, ez a hivatalos skót nemzeti egyház, bár a reformációból sarjadt.

Egyháza értékeit így foglalja össze: 1. A Szentlélek irányításával a Biblia szabja meg életüket és hitüket. Ennek megfelelően az igehirdetést tartják a legfontosabbnak. Elismeri, hogy egyes presbiteriánusok elhanyagolták a szentségeket. „A Szó és a szentségek lelkésze vagyok": az igehirdetés az Úr asztalára mutat, ez pedig az egyház lényegéről beszél. A katolikusokkal párbeszédben meg kell találni a helyes egyensúlyt az igehirdetés és a szentségek között. Önkritikusan azt is hozzáteszi, hogy az igehirdetés csak úgy lehet hatásos, ha komoly teológiára támaszkodik. Ezt elhanyagolták az utóbbi időben. „Minden skót teológusnak képzeli magát, pedig nem az!" 2. Fontos értéknek tartja egyházukban a hívek és a papság egyenlőségét. Ez megmenti a lelkészeket a karrierizmustól — nincs hierarchia, amelynek a ranglépcsőjén bárki felkapaszkodhatna. Ez az egyenlőség a zsinati, közösségi elvre támaszkodik: a püspöki hierarchia helyett minden szinten a gyülekezet, tehát maga az egyház közössége végzi az irányítást: az egyházközösségektől kezdve, a szinóduson keresztül az egyház legfelső törvényhozó gyűléseig.

6. *Miért vagyok lutheránus?* Világviszonylatban a második helyen áll a kereszténységben az evangélikus egyház, Angliában azonban elenyésző kisebbség. R. Feurhahn az evangélikus hitben nevelkedett föl. Paul Tillichet idézi: „az evangélikusok — lényegében katolikusok, elveikben protestánsok". Hangsúlyozza hittételüket: „A megigazulást a kegyelemben nyerjük el, egyedül a hit által."

Luther nyomán szembeállítja a törvényt és az evangéliumot. „A törvény emberi kapcsolatainkat irányítja, de nem tesz megigazulttá Isten előtt. Az evangélium viszont feltárja előttünk Isten ingyenes, túláradó kegyelmét és irgalmát.” Az ökumenikus törekvéseket fontosnak és helyesnek tartja, a római katolikus egyházban végbemenő változásokat, a többi keresztény egyházakhoz közeledést örömmel figyeli. Az elmúlt években a legtermékenyebb teológiai párbeszéd a lutheránus és katolikus teológusok között alakult ki. Új lelkiség kialakulásának is lehetünk tanúi, amely sok vonásban közös a két egyházban.

7. *Miért vagyok ortodox?* K. Ware, az első angol ortodox püspök is saját életútjával kezdi vallomását. Az ortodox liturgia „mennyei” szépsége ragadta meg három évtizede. Sok nehézséget kellett leküzdenie ahhoz, hogy angol létere csatlakozhassék az ortodox egyházhoz, amely „nem egzotikus és keleti, hanem egyszerűen keresztény”. Útkeresése során találkozott a katolikus egyházzal is, de a Zsinat előtti egyházat túlságosan merevnek, központositottnak érezte, hiányolta belőle a zsinati elvet. „Inkább az ortodoxiát választottam, amely a pápát egyenlők között az elsőnek, rangidős testvérnek tartja.” Örömmel állapítja meg, hogy a Zsinat nyomán az ortodoxok és katolikusok ma közelebb vannak egymáshoz, mint a 11. század óta bármikor. Az ortodox egyház három sajátos értékét így foglalja össze: a liturgia szépsége a szentek közösségét teszi jelenvalóvá. — Az élő hagyomány teljes és folytonos az apostolok egyháza óta. — A csöndes, elmélyedő belső ima, a hesychia, lehetővé teszi, hogy a hallgató szív Isten csöndjének szavára figyeljen.

8. *Miért vagyok katolikus?* Utolsóként Suenens bíboros foglalja össze katolikus hitét. Először ő is személyes fejlődését tekinti át gyermekkorától püspökké szenteléséig, majd a hitvallás szavaival válaszol: Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli egyházban. A katolikus egyház egy és egyetemes: „nem latin vagy európai, hanem Keleten keleti, Afrikában afrikai”. Az egyház egysége Istennek az egész világot átölelő tágasságát foglalja magába. — Az egyház szent — nem tagjainak szentsége, hanem Istennek benne működő kegyelme miatt, bár igen sok, szent életű kereszténnyel találkozott élete folyamán. Az egyház szentségéhez tartozik a szentek közössége is. Ezt most, idős korában különösen fontosnak tartja: ez a tudat erősíti meg abban, hogy a halál csak átmenet: kimondja az utolsó szót az élet értelméről. „Örömmel készülök ennek az utolsó szónak a fölfedezésére.” — Az egyház apostoli: egységben tudja magát a földkerekség összes püspökeivel, akikben az apostoli hagyomány ölt testet, az Eukarisztia közösségében.

Vallomását érzékletes hasonlattal zárja. Isten olyan, mint a Nap. Hogy a Napban higgyünk, nem kell körbejárnunk a Földet, tanulmányozva fényét és melegét. „Élég, ha rám esik fénye, ott, ahol éppen vagyok, s nem kell kutakodnom, milyen hatása van a Föld többi részén... Hiszek Istenben, a Szentháromság napjában. Ez a Nap süt rám a katolikus, apostoli és római egyház egén.”

L. L.

Számunk írói:

Tarnay Brúnó teológiai tanár, Pannonhálma

Rajeczky Benjamin zenetudós, az MTA Zenetudományi Intézet tud. főmunkatársa, Erkel-díjas.

Máté János orgonaművész, a Református Teológiai Akadémia tanára

Ifj. Fasang Árpád zongoraművész

Trajtler Gábor orgonaművész, a Magyarországi Evangélikus Egyház zenei igazgatója